האם ייעלם בגללן הספר העברי?

"רקס ברייטון, בלונדי ובעל גוף אתלטי, ונערתו ג'ין סמית, החליטו לסוס לערבוחיה של ברוזל כדי לגלות שם את מטמונו של פרנגדז. הנחיתה על הסלעים היתה קלה. הזוג האמיץ פסע ללא מזון, לפי מפה נושנה. מטרתו: העיר האבודה.

כאשר הגיעו למחוז חפצם, קרבו לבית הראשון... נתמלטה צעקה מחרידה מגרונה של ג'ין: אדם שעיר וגרמי, שעין יחידה במצחו, טס בחלל האויר, ירק אש אימים אל מול הזוג, שהספיק להסתתר בעוד מועד. רקס שלף את אקדחו, ירה יריה מדוייקת ללבה של המפלצת. כשקרב אל הגופה נוכח לדעת כי על גבה היה מותקן מנוע דחף מיוחד, אותו פירק, סס בעזרתו ללבה של העיר המסתורית כדי להשיג שם מנוע שני שישמש את ג'ין.

לאחר מלחמות עקובות בדם שנסתיימו בהריגת עשרות מפלצות, פציעתו הקלה בלבד של רקס, עלה הזוג המאושר על המטוס, שנשתמר היטב בערבה השוממה, החל את דרכו בחזרה לארצות הברית. לפתע החל המנוע מזמזם ברעש מוזר, מתוך מגביר קול חבוי בקע קול מטיל פחדים: "אה, אה, אה, סופכם הגיע. נותרו לכם שתי דקות בלבד של חיים..."

ההמשך בשבוע הבא.

●

סיפורים מסוג זה, המוצאים לאור בארצות הברית בחוברות מצויירות בשלל צבעים, הם חלק בלתי נפרד מחייו של הנער האמריקאי. מליוני אזרחיו הצעירים של הדוד סם בולעים בתיאבון את מעללי הגבורה הנועזים, מחקים אותם במשחקיהם, חולמים עליהם בלילות. בבקר הם מרקדים על עצבי אמהותיהם, משדלים אותן לקנות להם את צעצועי האופנה האחרונה, ביניהם גם: כלי משחית מסוגים חדישים ביותר, מיוצרים בעקבות דמיון הציירים.

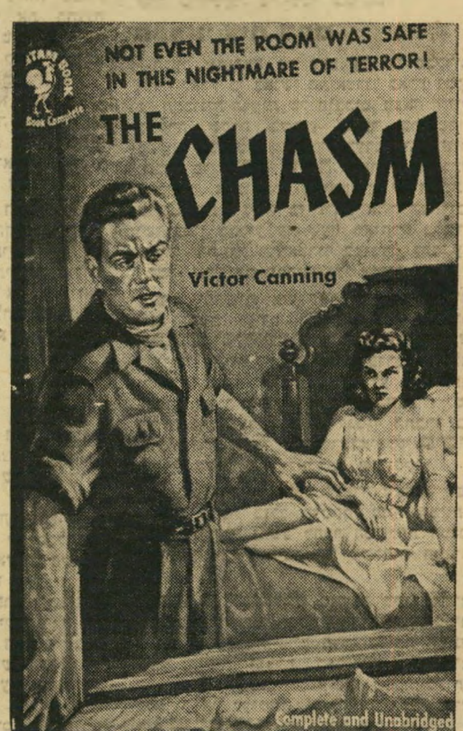

המבוגרים יותר אינם מפגרים בהרבה. מאות אלפי חובבי רומנים בעלות שערים מבהיקים ומצוירים בצבעי־שלפל, נמכרות במחירים נמוכים בכל פנה בארצות־הברית, משמשות חומר קריאה נפוץ על נושאים כגון: רצח, אהבה, תשוקה.

את כל הספרות הזאת אי אפשר היה להשיג בחנויות הספרים בארץ משך תקופה ארוכה. הסיבה: סירובו של האוצר להקציב מסבע זה. אך בחדשים האחרונים חל מפנה מכריע, שגרם לסערת רוחות בין מפיצי הספרים בארץ, סופרים, משוררים. שגרירות ארצות־הברית בישראל גילתה כי שבועונים סובייטים מהודרים מציפים את השוק הישראלי, כי מחירם הוא אפסי. את חששה, שרוסיה תעלה בתעמולתה על זו של ארצות־הברית, העבירה השגרירות לוושינגטון. התוצאות לא איחרו לבוא: שבועונים כמו טיים, קולייר'ס, לייף ואחרים הוזילו את מחיריהם. ליבואני הספרים הישר־אליים ניתנה אפשרות לקנות ספרים וחוברות אמריקאיים ללא תשלום בדולרים, לפי שער נמוך של 720 פרוטה לדולר אחד. היבואנים, שקפצו על המציאה, הציפו את חנויותיהם דוקא בחוברות כיס ועתוני הרפתקאות ובידור לילדים, לא טעו בחישוביהם, מכרו את המשלוח הראשון תוך שבוע ימים.

בינתיים הושג הסכם בין ממשלת ארצות־הברית לבין ממשלת ישראל ליבוא ספרים אמריקאים בסך 2 מיליון דולר, במסגרת העזרה לארצות ידידותיות. היבואנים, שהור־שו להזמין ככל העולה על רוחם ללא כל ביקורת מצד משרד החינוך, קפצו שוב על החוברות זולות־המחיר, עברו בהזמ־נותיהם אף את המיכסה שוושינגטון לא שיערה שתושג. דוגמא מאלפת: משלוח חוברות בסך כולל של 350 אלף דולר קיבל בית המסחר סטימצקי. החוברות נמכרות במחיר 250 קנו את הגיר לפי השער של דולר=ל"י. אך המסים הכבדים שהוטלו עליהם • שינו לחלוטין שער זה, העמידוהו לבסוף על דולר=2,500 ל"י. כלומר, תחת לשלם בעד טון ניר 300 ל"י, שילמו 700, לערך. למרות זאת, היה לספר העברי והמתורגם הצלחה ניכרת. הורגשה עליה בתפוצה אף בקרב קוראי האנגלית, רובם מבני העליה החדשה, ששילמו את המחירים הגבוהים. עתה שונה נוף ארון הספרים. קוראי האנגלית הכפילו את איצטבותיהם ברומנים מלאי הרפתקאות, יהושע הפרוע הוחלף ברוי רוג'רס.

מסביר גאליה קורנפלד, מזכירה של ההתאחדות: "כל מה שאנו דורשים הוא שער נמוך לדולר, הקטנת המסים הכבדים עד למינימום, כדי שנוכל לקנות את הניר במחיר מתקבל על הדעת, לתחר, אם נוכל, בספרות הזרה. הרי לא יתכן כי האזרח הישראלי יבכר ספר העולה לירות אחדות על חוברת שמחירה 300 פרוטות. הוא יקנה את הספר העברי רק באם ההבדל במחיר יצומצם בהרבה. אם תתקבלנה דרישותינו הצודקות, נוכל לשפר בצורה הדרגתית את איכות הספר, צורתו החיצונית."

אך משרד האוצר, שלא הפסיד פרוטה מהיבוא הרוחני האמריקאי, עדיין אינו ממהר לבטל את המסים המכניסים על יבוא הניר. ויתורו לאנשי הספר יגרור אחריו בקשות דומות מתחונים, שבועונים, שינסו להוכיח את חיוניותם.

בינתיים רעש ביתו של הסופר העברי. הוא הזעיק את המורים בבתי הספר, ביקשם להסביר לילדים כי חוברות הציורים הלועזיים הן פסולת שבפסולת. אישים שונים פנו אל היבואנים דרשו מהם לרכך את מסע השמד על הספר העברי. העתונות הקדישה מאמרים רבים לנושא. הדעה שהובעה היתה, כי השפה היא מכשיר מחנך בעל כוח עצום. על ברכי השפה העברית גדל דור שלם בעל תרבות משלו, מושגים משלו. הספרות הזולה, ספוגת הסלנג עלולה להעביר פס שחור על מה שהוקם בעבודה מייגעת וזיע.

פרוטה כל אחת.

תגובה נמרצת לתופעה זו באה מצד התאחדות הוצאות ספרים עבריות בישראל המאגדת 26 הוצאות, 80% של המו"לות בארץ. ההתאחדות שנוסדה לפני עשר שנים, הר־צתה לאור בשנת 1951 990 ספרים עבריים, שנדפסו ב־2,725,723 עפסים, מהם שני שלישים ספרים מקוריים, שליש ספרים מתורגמים. טענה ההתאחדות: "לא שללנו מעולם הבאת ספרות זרה. ברור כי שנים רבות נהיה נאלצים להשתמש בספרי המדע, הרפואה, הספרות המקצועית של עמים אחרים. אולם הבאתה ללא הצדקה של ספרות זולה, הנו משגה חמור מצד הממשלה, ישפיע לרעה על יסודות התרבות העברית, יזיק לחינוכו של הילד, יגרום בסופו גם להתמוטטות חמרית של הענף החשוב במדינה."

למאבק הצטרפו סופרים, משוררים, עובדי־דפוס. הכל האשימו את הממשלה במצב שנוצר, הוכירו לה את הפיקות החמור על המזון, את הפיקוח הרפה על המזון הרוחני. מחזיקי־עס שנונים יצאו חוצץ מעל גבי עתוניהם, עקצו את חוטפי החוברות המזיקות, לדעתם, את משרד החינוך.

טענות ההתאחדות, שהסתייגה מכרוז איגוד המו"לים •, כללו גם פרטים ממשיים יותר: הוצאות הספרים העבריות

• איגוד חדש, זעיר בהיקפו, דרש להחרים כליל את הספרות הזולה.

האדם השלישי, היבואן, טוען כי אין לו כל עניין בהרחתו של הספר העברי. אך הרעש סביב הפרשה הוא מוגזם, לדעתו. קוראי האנגלית נשארו נאמנים לשפה האנגלית, העדיפו תמיד לקרוא את הרומנים המפורסמים בשפת המקור, יקראו אם ירצו בכך, גם רומנים מסוג זול. לעומתם, אלה שאינם יודעים את האי.בי.סי. לא ילמדוהו בן רגע רק על־מנת שיוכלו לקנות רומן אמריקאי במחיר זול.

לדעת היבואן, אוהבים הילדים תמונות מצויירות מלאי הרפתקאות ובידור, עובדה שאין בכוח הסופר העברי לשנותה. דוגמה בולטת לסלידתו של הילד מהחומר היבש והרציני המוגש לו שנים על גבי שנים: הנהירה ההמונית אחר סיפוריו מלאי ההרפתקות של יגאל מוסינזון, חסמבה.

אך הבעיה חמורה יותר. הרגל השתרש בארץ לחקות את מעשיו, מנהגיו של האמריקני, את המגע הראשון הביא לארץ הקולונע. הוא סיפק במשך שנים חומר רב שהיה בכתו לשנות במדה מסוימת את אופיו, מנהגיו של התושב הארצישׂ־ראלי. הוא ראה פעמים כה רבות על הבד את האמריקאי האופיני. הוא למד ממנו את כל מדותיו הטובות והרעות גם יחד, החל במשך הזמן לשאוף להדמות אליו, להיות כמוהו. כל זה התבטא במלבושים, דרכי הליכה, דיבור. עתה הגיע תורו של הספר האמריקאי הזול, הנקרא במליונים על ידי אזרחי ארצות־הברית חסרי הסבלנות והכרודים. חוברות־הכיס, המספרות בין השאר על פושעים, פרוצות הגונות, בלשים מאוהבים ברוצחות, רק יוסיפו שמן על מדורת החקוי.

אומר קורנפלד: "אינני בטוח אם האמריקאים לא יגדילו לעשות, יתחילו לחלק תגם את ספרי הכיס."

• מכס, קרן־השואה.